

„Latarnik” Henryk Sienkiewicz

(załącznik nr 1)

Powstanie listopadowe

Powstanie listopadowe wybuchło w nocy z 29 na 30 listopada 1830 roku, główną przyczyną było nieprzestrzeganie przez carów rosyjskich konstytucji z 1815 roku - zniesiono wolność prasy, zgromadzeń, stowarzyszeń, prześladowano organizacje niepodległościowe. Dysproporcja walczących sił, zdecydowanie lepsze uzbrojenie wroga w zestawieniu z niezdecydowaniem i brak wiary w zwycięstwo polskich polityków i generałów doprowadziły do klęski.

Upadek powstania listopadowego 21 października 1831 roku spowodował represje ze strony władz rosyjskich wobec jego uczestników. Wprawdzie ogłoszono **amnestię**, ale wielu schwytanych powstańców skazano na kary śmierci lub zastępowano je zsyłką na Sybir czy ciężkimi pracami w kajdanach. Większość uczestników powstania utraciła także swoje majątki. Represje ze strony Rosjan sprawiły, że Polacy udawali się na **emigrację**. Wyjeżdżali nie tylko przedstawiciele władz powstańczych czy oficerowie, ale też naukowcy, wybitni artyści, pisarze, poeci. Tę falę wyjazdów wywołanych przyczynami politycznymi nazwano Wielką Emigracją. Większość emigrantów opuszczała ojczyznę z myślą, że niedługo do niej powrócą. Dołączyli oni do grona Polaków, którzy już wcześniej z różnych przyczyn musieli opuścić ziemię polskie. Paryż stał się głównym ośrodkiem polskiej elity intelektualnej. Znaleźli się tam m.in. kompozytor Fryderyk Chopin oraz poeci Adam Mickiewicz, Juliusz Słowacki i Zygmunt Krasiński.

(załącznik nr 2)

Tekst źródłowy o Siellawie

Podczas pobytu w Stanach Zjednoczonych H. Sienkiewicz natknął się na notatkę w korespondencji Horaina, która go szczególnie zaciękała. "Gazety nowojorskie donosiły o śmierci ziomka naszego, Siellawy, niegdyś obywatela gub. witebskiej - pisał Horain. - Poznałem go osobiście w czasie pobytu w Nowym Jorku, przeto mogę udzielić kilku szczegółów z jego życia i jeden psychologiczny. Śp. Siellawa (nie wiem jakie miał imię chrzestne) był [...] prawy i szlachetny. Miał wszakże jedną dziwną manię, wszędzie, gdziekolwiek przebywał, zdawało mu się, że go szpieguje, ściga i prześladowuje jeden z urzędów europejskich. Stąd też nigdzie nie mógł zagrzać na długo miejsca, a nawet z nikim utrzymać trwałych, przyjaznych stosunków. Zdarzało się, że po kilka miesięcy nie pokazywał się żadnemu z ziomków i zwykle nie wiadano, gdzie mieszka. Gnany myślą, że go ścigają i prześladowają, po opuszczeniu Europy (zdaje się w 1848 r.) zwiedził przylądek Dobrej Nadziei, Madagaskar, Australię, Amerykę Południową, Środkową i nareszcie Stany Zjednoczone. Powiadał mi nieraz, że za najszcześniejsze chwile swojego życia uważa parę lat, które przebył [...] spełniając obowiązek strażnika latarni morskiej przed portem Colon - Aspinwall. Obowiązkiem jego było o każdej szóstej godzinie zapalać lub gasić latarnię. Mieszkał 10 mil

od brzegu, sam jeden wśród morza na samotnej skale, której przez 26 miesięcy nie opuszczał. Co dwa tygodnie przywożono mu żywność [...] Raz mu przysłano pakę z gazetami i książkami polskimi - i to go wyгнаło z samotnego raj, w którym żył najszcześniejszy [...]. W liczbie przysłanych książek była powieść Zygmunta Kaczkowskiego "Murdelion". Otóż w pewien mglisty dzień Siellawa tak się zaczytał przy lampie w owej powieści, że wiecznym prawem zapomniał zapalić lampę latarnianą. To zmyliło z drogi jakiś okręt i o mała nie stało się powodem rozbicia. Zaskarżono strażnika i Siellawa stracił miejsce [...]

(załącznik nr 3)

- Rodzaj literacki: Epika
- Gatunek literacki: Nowela
- Ważne pojęcia:

Epika - jeden z trzech rodzajów literackich, obejmujący utwory, w których świat przedstawiony ma charakter fabularny (skupiony wokół biegu wydarzeń i losów postaci). Podmiotem mówiącym jest narrator. Akcja utworów może skupiać się wokół jednego lub kilku wątków. Utwory epickie mogą być pisane prozą (opowiadanie, nowela, powieść) lub wierszem (epos, poemat epicki).

Nowela - to zwykle utwór jednowątkowy, zawiera wyraźnie zaznaczony punkt kulminacyjny oraz zaskakujące zakończenie (puentę), które zawiera sformułowanie o charakterze podsumowania.

Kompozycja noweli:

a. Ekspozycja - zarysowanie sytuacji, zapoznanie czytelnika z tłem wydarzeń, głównymi postaciami, problemami czy konfliktami utworu.

b. Zawiązanie akcji - określony w części ekspozycyjnej motyw rozwija się.

c. Punkt kulminacyjny - w utworze to zdarzenie lub kilka zdarzeń o największym napięciu emocjonalnym, które prowadzi do zmiany biegu akcji, moment zwrotny.

d. Rozwiązanie akcji - wydarzenie, które następuje po punkcie kulminacyjnym i zwykle prowadzi do rozwiązania konfliktu, osiągnięcia celu lub klęski bohatera.

Fabuła - to wszystkie działania bohaterów budujące akcję utworu.

Akcja - całość zdarzeń przedstawionych w utworze, wydarzenia połączone ciągiem przyczynowo - skutkowym. Składają się na nią wszystkie wątki: główne, poboczne i epizodyczne

Wątek - ciąg zdarzeń skupionych wokół jednej postaci

(załącznik nr 4)

Pierwotwór - 1. pierwotny wzór, według którego coś się tworzy,
2. rzecz autentyczna, oryginalna.

Mistyck - człowiek uważający, że dzięki objawieniu i kontemplacji możliwy jest bezpośredni kontakt z Bogiem; tu: ktoś, kto się zamknął w sobie, w swoich rozmyślaniach

Amnestia - darowanie albo złagodzenie kar.

Emigracja - wyjazd za granicę, opuszczenie kraju na pewien dłuższy czas lub stałe. Emigracja może być dowolna lub przymusowa.

Nostalgia - tęsknota, zwłaszcza za krajem ojczystym.

Afirmacja - 1. zgoda na coś, potwierdzenie, uznanie czegoś za dobre; aprobat, akceptacja;

2. w filozofii: a) pozytywny stosunek do życia mimo rozczarowań.

Apatia - 1. stan całkowitego zubożenia, niewrażliwości na bodźce

2. w stoicyzmie: stan równowagi wewnętrznej, spokoju ducha i wyzwolenia od namiętności

Alienacja - 1. stan osoby, która utraciła więź ze środowiskiem, w którym żyje

Letarg - 1. stan pozornej śmierci, polegający na głębokim śnie, w którym zanikają reakcje na bodźce,

2. apatia, bezwład